

ISSN 0134 — 6393

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

**Частина 2
Економіка**

**ВИПУСК
76**

Умань — 2011

УДК 63(06)

Включено до переліків №1 і №6 фахових видань ВАК України з сільськогосподарських та економічних наук (Бюлетень ВАК України №8 і №11, 2009 рік).

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства аграрної політики України та науково-дослідних установ УААН.

Редакційна колегія:

А.Ф. Головчук — доктор техн. наук (відповідальний редактор),
В.В. Манзій — кандидат с.-г. наук (заступник відповідального редактора),
О.І. Здоровцов — доктор економ. наук, Л.В. Молдаван — доктор економ. наук,
А.С. Музиченко — доктор економ. наук, О.О. Непочатенко — доктор економ. наук,
Ю.О. Нестерчук — доктор економ. наук, О.М. Шестопаль — доктор економ. наук,
О.О. Школьний — доктор економ. наук,
В.С. Уланчук — доктор економ. наук, С.П. Полторецький — кандидат с.-г. наук (відповідальний секретар).

Рекомендовано до друку вченою радою УНУС, протокол № 6 від 15 червня 2011 року.

Адреса редакції:

м. Умань, Черкаської обл., вул. Інститутська, 1.

Уманський національний університет садівництва, тел. : 3–22–35

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 13695 від 03.12.07 р.

© Уманський національний університет садівництва, 2011

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІКА

<i>А.Ф. Головчук, О.О. Непочатенко, Б.С. Гузар, Г.Ю. Ягода</i>	КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОФОРМУВАНЬ.....	8
<i>В.К. Збарський, О.О. Непочатенко</i>	ОСОБИСТЕ СЕЛЯНСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У ЗАБЕЗ- ПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	19
<i>Ю.Л. Зборовська</i>	ЧИННИКИ УСПІХУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕ- РОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	28
<i>С.М. Колотуха, Н.А. Телічко</i>	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВ- НОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	34
<i>М.І. Мальованій</i>	СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НЕДЕР- ЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	41
<i>Р. П. Мудрак</i>	МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ДОСВІД США.....	50
<i>О.О. Поліщук</i>	АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОВОЧЕВОЇ ГАЛУЗІ.....	56
<i>Д.К. Семенда, О.О. Поліщук</i>	НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПО- ДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	62
<i>О.М. Світовий</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	67
<i>І.А. Бержанір</i>	МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ.....	75
<i>Г.Ф. Мазур</i>	ПЕРСПЕКТИВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРО- ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ.....	83
<i>С.А. Байдюк</i>	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ТД “КАТЕРИНОПІЛЬСЬКА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА ГРУПА”.....	89

<i>С.А. Власюк, Л.В. Барабаш</i>	ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	93
<i>Ю.Б. Березюк</i>	ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЙОГО ЕКСПОРТНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ.....	97
<i>М.А. Вуйченко</i>	ОБГРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	106
<i>Т.О. Гнатюк</i>	СТАН ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	113
<i>А.В. Льченко, І.В. Давидова, І.Г. Коцюба</i>	МАТЕМАТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ОБ'ЄМІВ УТВОРЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В МІСТІ ЖИТОМИРІ.....	118
<i>О.В. Жарун</i>	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	125
<i>І.В. Ткачук</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	131
<i>Д.К. Семенда, Л.А. Корінний</i>	ІНТЕНСИФІКАЦІЯ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА.....	141
<i>Н.В. Бондаренко</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КРЕДИТУ.....	148
<i>Н.І. Гвоздеї</i>	ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ... ..	153
<i>Т.Є. Кучеренко</i>	ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	161
<i>С.А. Власюк, Н.В. Бондаренко</i>	ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ ПОТОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	167
<i>Т.В. Сокольська</i>	ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.....	174
<i>О.М. Саковська</i>	ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА.....	180

<i>Н.Г. Пінчківська</i>	МЕЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА.....	187
<i>Н.О. Мосейчук, Т.І. Бортник</i>	СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ МАРКЕТОЛОГА.....	197
<i>К.М. Мельник</i>	ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ.....	203
<i>О.Ф. Кирилюк</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	213
<i>Л.А.Євчук</i>	ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗМІСТУ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	221
<i>О.В. Гвоздь</i>	АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ОЦІНКИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ.....	228
<i>П.М. Боровик, Н.О. Бікадорова</i>	ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ..	235
<i>С.А. Власюк</i>	КОНСТРУКТИВНІ НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	245
<i>О.М. Демкова</i>	ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	254
<i>О. А. Кузьменко</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ.....	265
<i>Л.В. Барабаш, Н.В. Бондаренко</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	272
<i>Т.П. Бечко</i>	КРЕДИТНІ РИЗИКИ В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ.....	276
<i>Ю.О. Махортов, В.М. Зюбін</i>	РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	282
<i>Н. О. Пачева</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ „ІНСТИТУТ”.....	293

<i>Г.Ю. Родацук</i>	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ. 298
<i>П.П. Семченко, Т.І. Бортник</i>	ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УМАНЬФЕРММАШ»... 313
<i>М. А. Слатвінський</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ..... 318
<i>М.М. Коцупатрій, В.Ф. Мервенецька</i>	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 328
<i>Л.А. Богданець</i>	РОЛЬ ВЛАСНИХ І ЗАКРІПЛЕНИХ ДОХОДІВ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ..... 337
<i>Л.В. Барабай</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ..... 342
<i>Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокотчук</i>	ФУНКЦІОНАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЩОДО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА..... 347
<i>О.С. Тригубенко</i>	ДОСВІД ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ..... 354
<i>Л.М. Худолій</i>	ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОЦЕСНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОМБІКОРМОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ..... 363
<i>О.Г. Чирва, К.А. Олійник</i>	ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ..... 368
<i>Л.А. Гаврилюк</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ РОЗМІРІВ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ГОСПОДАРСТВАХ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА..... 375
<i>А.О. Харенко, О.Л. Бурляй</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ВРХ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ..... 384
<i>Г.Б. Бобов, О.В. Гринчак, О.Х. Давлетханова</i>	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВИХ ІНТЕГРОВАНИХ ФОРМУВАНЬ..... 394

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІКА

КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОФОРМУВАНЬ

**А.Ф. ГОЛОВЧУК, доктор технічних наук,
О.О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук,
Б.С. ГУЗАР, кандидат економічних наук,
Г.Ю. ЯГОДА, аспірант**

Проаналізовано стан технічного забезпечення агроформувань, розглянуто існуючі механізми державного регулювання технічного забезпечення агроформувань шляхом здеешевлення банківських кредитів через часткову компенсацію відсотків за їх користування та фінансового лізингу і вказано шляхи їх поліпшення.

Трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки, які тісно пов'язані із входженням України до СОТ, зумовили ряд необхідних для забезпечення конкурентоспроможності продукції сільського господарства перетворень. Насамперед ці перетворення торкаються технічного переоснащення агроформувань та шляхів його фінансового забезпечення. Постає необхідність докорінних змін механізму державної підтримки агроформувань для покриття їх потреби у техніці, сільськогосподарських машинах, обладнанні та устаткуванні. Зокрема, значну увагу необхідно звернути на державну програму підтримки агроформувань через механізм здеешевлення середньострокових та довгострокових кредитів.

Проблемні питання технічного забезпечення агроформувань досліджують у своїх наукових працях вітчизняні і зарубіжні вчені та практики: Т.М. Бохан [1], Я.К. Білоусько [2, 3], А.Ф. Головчук [4], О.Є. Гудзь і А.В. Сомик [5], М.Я. Дем'яненко [6], І.С. Деревець [7], В.О. Льошенко, О.І. Здоровцов, А.Ф. Головчук [8], Г.Є. Мазнев [9], Г.І. Мостовой [10], Г.М. Підлісецький і В.Л. Товстопят [11], М. Шпак і Є. Ціп [12] та інші. Однак, проблема технічного забезпечення агроформувань недостатньо вивчена. Додаткових досліджень потребує механізм державної підтримки на регіональному рівні, як чинник поліпшення технічного забезпечення агроформувань.

Методика досліджень. Метою дослідження є вивчення стану технічного забезпечення, держаних програм його фінансування, порядку, етапів, складових частин, позитивних та негативних чинників механізму пільгового кредитування під технічне забезпечення агроформувань і пошук можливих шляхів його поліпшення. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використовувались методи: аналіз, спостереження, групування, розрахунково-математичний та монографічний.

Результати досліджень. Сучасний розвиток аграрного виробництва у світовій практиці визначається спроможністю агроформувань вчасно і якісно забезпечити агротехнічні вимоги вирощування сільськогосподарських культур. Розвиток сільського господарства у значній мірі залежить від технічного забезпечення, що характеризується кількістю техніки, її продуктивністю та якістю, відповідністю екологічним вимогам, ступенем безпеки експлуатації та технологічною досконалістю процесу виробництва.

Як засвідчує Г.Є. Мазнев [9], забезпеченість сільськогосподарських підприємств у 2008р. до рівня 1991р. становила: тракторами — 35,7, зернозбиральними комбайнами — 37,2, бурякозбиральними комбайнами — 29,3 та кукуруддозбиральними комбайнами — 20,9%. Такий стан технічного оснащення не сприяє випуску конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції для внутрішнього і зовнішнього продовольчих ринків та економічній ефективності її виробництва.

Для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому ринку необхідно дотримуватися жорстких агротехнологічних вимог її виробництва. Після вступу України до СОТ дотримання міжнародних стандартів до сільськогосподарської продукції стало обов'язковою умовою її експорту. Сільське господарство України ще не набуло необхідної купівельної спроможності. Рівень його технічного оснащення не відповідає технологічним потребам. Через несвоєчасне виконання технологічних операцій щорічно втрачається третина валової сільськогосподарської продукції [2, 3, 5–7, 10, 11].

Відсталі технології та застаріла техніка змушують збільшувати енергота ресурсовитрати. Україна має один з найгірших показників енергоємності валового внутрішнього продукту. Він в 4–5 разів вищий в порівнянні з високо розвинутими країнами такими, як Данія, Австрія, США, Японія, Великобританія. В структурі собівартості продукції рослинництва витрати на паливо-мастильні матеріали становлять 20%. Станом на 1.01.2010 року технологічна потреба в тракторах становила майже 400 тис. одиниць, в зернозбиральних комбайнах — понад 50 тис. одиниць, в бурякозбиральних комбайнах — близько 8,5 тис. одиниць. Для закупівлі сільськогосподарської техніки відповідно до технологічної потреби аграріям необхідно 150–180 млрд грн (за цінами 2010 року) або, з урахуванням списання техніки, щорічно впродовж десяти років потрібно спрямовувати на ці цілі до 20 млрд грн [12].

В Україні наявність та забезпечення агроформувань технікою має чітку тенденцію до зменшення щодо тракторів, кукуруддозбиральних, кормозбиральних та бурякозбиральних комбайнів, однак щодо зернозбиральних комбайнів, то їх наявність зменшилась у 2008 році порівняно з 1991 роком у 2,7 рази, потім у 2009 році порівняно з 2008 роком вона зросла у 1,8 рази, забезпеченість ними у 2008 році зменшилась у 4 рази порівняно з 1991 роком, а у 2009 році вона зросла у 2,5 рази порівняно з 2008 роком, це пояснюється зростанням посівів зернових культур, а також зростанням

1. Наявність та забезпечення агроформувань основними видами сільськогосподарської техніки, шт.

Рік	Трактори		Зернозбиральні комбайни		Кукурузозбиральні комбайни		Кормозбиральні комбайни		Бурякозбиральні комбайни	
	всього	на 1000 га ріллі	всього	на 1000 га зернових культур	всього	на 1000 га кукурузи на зерно	всього	на 1000 га кормових культур	всього	на 1000 га цукрових буряків
Україна										
1991	497300	15	105183	8	15300	12	42300	4	25200	16
2000	318900	12	65200	5	7900	6	24900	4	13000	15
2006	201300	8	44300	3	6300	4	13000	4	7700	9
2007	186800	7	41000	3	5600	3	11300	3	6600	8
2008	177000	6	39000	3	5200	3	10000	3	5800	7
2009	169000	5	72000	5	5100	2	9000	3	5100	6
Відхилення 2009 до 1991 року, «+ ->»	-328300	-10	-33183	-3	-10200	-10	-33300	-1	-20100	-10
Черкаська область										
1996	19000	15	3708	7	747	12	127	3	1255	10
2000	14560	12	2951	6	553	6	76	2	960	17
2005	10159	9	1957	3	304	2	39	1	550	13
2006	9363	8	1810	3	256	2	37	1	480	8
2007	8675	7	1643	3	213	1	37	1	390	9
2008	8346	7	1579	3	189	1	33	1	324	12
2009	7996	7	1510	3	178	1	29	1	300	17
Відхилення 2009 до 1996 року, «+ ->»	-11004	-8	-2198	-4	-669	-11	-98	-2	-955	+7
Уманський район										
2006	544	12	139	5	-	-	120	6	2	2
2007	518	9	139	5	-	-	120	6	2	2
2008	543	8	170	5	-	-	89	3	2	2
2009	548	9	190	5	-	-	89	2	2	2
2010	540	8	190	6	-	-	89	2	2	2
Відхилення 2010 до 2006 року, «+ ->»	-4	-4	+51	+1	-	-	-31	-4	-	-

кількості універсальних сівалок, якими можна сіяти і кукурудзу на зерно. У Черкаській області також спостерігається чітка тенденція до зменшення наявності та забезпечення по тракторах, зернозбиральних, кукурудозбиральних та кормозбиральних комбайнах.

Щодо бурякозбиральних комбайнів, то з 1996 по 2009 роки темпи зменшення їх наявності і площ посіву по роках не співпадали, з 1996 по 2006 рр. випереджали темпи зменшення площ посіву, а з 2006 по 2009 роки — темпи зменшення кількості техніки, в результаті спостерігаються різкі скачки у забезпеченні цими комбайнами. У підсумку воно зросло на 7 одиниць у 2009 порівняно з 1996 роком, завдяки зменшенню площ даною культурою у 6,7 рази, а кількості техніки у 4,2 рази. В Уманському районі за період 2006–2010 років чітка тенденція до зменшення наявності та забезпечення спостерігається лише щодо кормозбиральних комбайнів відповідно на 31 та на 4 одиниці, не відбулося ніяких змін щодо бурякозбиральних комбайнів, оскільки їх є 2 одиниці лише у двох господарствах району, які і вирощують дану культуру. Тенденція до зростання наявності і забезпечення спостерігається щодо зернозбиральних комбайнів відповідно на 51 та на 1 одиницю, що пояснюється повною заміною ними кукурудозбиральних комбайнів. Незначні коливання відбувалися у наявності та забезпеченні тракторами, що призвело в загальному підсумку до аналогічного їх зменшення на 4 одиниці (табл. 1). Через таку негативну динаміку зменшення енергетичних засобів механізації та іншої сільськогосподарської техніки і розбалансованість у забезпеченні АПК комплексними ресурсами, в тому числі матеріально-технічними, всі технологічні операції виконуються з порушенням агротехнічних строків, які ведуть до втрат вирощеної продукції та недобору врожаю, що негативно позначається на кінцевому результаті виробничо-економічної діяльності сільськогосподарського виробника [4, 8].

На сучасному етапі аграрної реформи в Україні значна увага приділяється державній підтримці агроформувань технічного забезпечення агроформувань через три основні програми — механізм здешевлення банківських кредитів, часткову компенсацію (30%) вартості складної сільськогосподарської техніки та фінансовий лізинг. В Україні у загальному підсумку в 2010 році порівняно з 2004 роком зросла державна підтримка по двох перших програмах відповідно на 435,0 та 39,0 млн грн, однак зменшились кошти на фінансовий лізинг на 20,0 млн грн. Однак впродовж досліджуваного періоду обсяг коштів на першу державну програму різко зростав щорічно з 2004 по 2008 рік, потім у 3,3 рази зменшився у 2009 році і далі зріс у 1,6 рази у 2010 році. Щодо двох останніх програм, то впродовж досліджуваного періоду обсяги коштів варіювали хвилеподібно. Різкі скачки обсягів коштів по всіх трьох програмах пояснюються кризовими явищами в економіці країни, збільшенням ступеня банківського ризику неповернення кредитів та несплати відсотків за користування ними. У Черкаській області в кінцевому результаті у 2010 порівняно з 2004 роком зменшилась державна підтримка по двох останніх

програмах відповідно на 1,6 та 4,9 млн грн, проте збільшилися кошти на першу програму на 17,1 млн грн. Однак, по всіх трьох програмах обсяг коштів щорічно коливався хвилеподібно, то в бік збільшення, то в бік зменшення. Різкі скачки обсягів коштів по всіх трьох програмах в Україні і в Черкаській області пояснюються кризовими явищами в економіці країни, збільшенням ступеня банківського ризику неповернення кредитів та несплати відсотків за користування ними, низьким ступенем довіри банківських установ та агроформувань до держави (табл. 2).

2. Спрямування коштів державного бюджету на програми оновлення техніки агроформувань, млн грн

Рік	Механізм здешевлення банківських кредитів	Часткова компенсація (30%) вартості складної сільськогосподарської техніки	Фінансовий лізинг
Україна			
2004	65,0	71,0	262,0
2005	120,0	270,0	242,0
2006	260,0	32,0	183,0
2007	667,0	132,0	270,0
2008	1000,0	100,0	233,0
2009	300,0	90,0	153,0
2010	500,0	110,0	242,0
Відхилення 2010 до 2004 року, «±»	+435,0	+39,0	-20,0
Черкаська область			
2004	6,2	2,2	17,9
2005	23,3	8,7	6,4
2006	18,7	0,9	0,1
2007	35,9	7,0	10,2
2008	47,8	5,2	9,0
2009	22,0	0,1	38,1
2010	23,3	0,6	13,0
Відхилення 2010 до 2004 року, «±»	+17,1	-1,6	-4,9

В Україні фінансовий лізинг не користувався належною увагою уряду доти, поки галузь машинобудування не зазнала відчутного спаду попиту на виробниче обладнання й машини. У виробників машин виникли проблеми зі збутом виготовленої продукції, у банківській сфері — з розміщенням кредитів. Для уряду постала проблема інтенсифікації розвитку економіки через оновлення технічних засобів агроформувань шляхом підтримки вітчизняних виробників техніки.

Так, урядом були створені сприятливі умови для лізингової діяльності у

Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів №1158 від 19.09.2007 року, де у розділі III „Розвиток аграрного ринку” у підрозділі 9 „Ринок матеріально-технічних ресурсів та послуг” зазначено: удосконалити систему лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання, розширити обсяги підтримки державних лізингових компаній, активізувати лізингову діяльність інших фінансових установ і машинобудівних підприємств і створити сприятливі умови для широкого залучення вітчизняних та іноземних інвестицій” [13]. Реалізація фінансового лізингу для агроформувань проходить через державну структуру — НАК „Укראгролізинг”, яка має філії в областях України, то доцільно, на нашу думку, проаналізувати склад та структуру постачання сільськогосподарської техніки агроформуванням за період діяльності компанії (табл. 3).

3. Склад і структура постачання сільськогосподарської техніки НАК „Укראгролізинг” агроформуванням за 1998–2010 рр.

Вид техніки	Україна			Черкаська область		
	од.	млн грн	%	од.	млн грн	%
Трактори	6812	698,0	31,7	207	24,8	21,4
Комбайни	871	588,4	26,7	58	28,3	24,5
Ґрунтообробна та посівна техніка	10377	289,4	13,1	421	16,6	14,4
Комплекти обладнання для тваринництва і птахівництва	10377	315,6	14,3	52	5,0	4,3
Інша техніка	507	310,8	14,2	64	40,9	35,4
Всього	21288	2202,2	100,0	802	115,7	100,0

За період своєї діяльності НАК „Укראгролізинг” поставила агроформуванням в цілому по Україні 21288 одиниць техніки на суму 2202,2 млн грн Найбільшу питому вагу у загальній вартості техніки займали трактори і комбайни відповідно 31,7 та 26,7%. В Черкаській області компанія впродовж 1998–2010 років поставила агроформуванням на умовах фінансового лізингу 802 одиниці сільськогосподарської техніки та обладнання до неї на суму 115,7 млн грн, найбільшу питому вагу у загальній вартості техніки займали комбайни і трактори відповідно 28,3 та 24,8%.

Пільгове кредитування агроформувань є ринковим стимуляційним інструментом, який замінив практику прямої участі держави у їх кредитному забезпеченні. Аналізуючи ряд постанов Кабміну щодо затвердження порядків використання коштів державного бюджету на здешевлення банківських кредитів за період 2000–2011 років, можна стверджувати, що відбувся прогресивний розвиток механізму пільгового кредитування агроформувань. Так, у 2000–2003 роках відшкодування частини відсоткових ставок у розмірі облікової ставки НБУ відбувалося лише за короткостроковими кредитами на

придбання оборотних засобів, а безпосередньо відшкодування за довгостроковими банківськими кредитами під технічне забезпечення агроформувань розпочалося з 2004 року. У 2004–2005 роках таке відшкодування проводилось згідно постанови Кабінету Міністрів України № 184 від 18 лютого 2004 року „Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті України на здійснення фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення коротко- та довгострокових кредитів (із змінами, внесеними згідно з постановою Кабміну від 15.01.2005 року №34). У 2006 році розпочали обмеження розміру відсоткових ставок за короткостроковими та довгостроковими банківськими кредитами, за якими можливе часткове відшкодування відсоткової ставки за рахунок коштів державного бюджету (за короткостроковими кредитами — 21%, а за довгостроковими — 20% у національній валюті). У 2007 — 2009 роках використовують обмеження у розмірах відсотків за банківськими кредитами та відшкодування проводились у розмірі облікової ставки за кредитами у національній валюті і в розмірі 8,5% річних, але не вище розмірів, передбачених кредитними договорами, в іноземній валюті.

Полегшенню доступу агроформувань до банківських кредитних ресурсів під технічне забезпечення слугувала прийнята Урядом постанова від 11.08.2010 року за №794, якою затверджений Порядок використання у 2010 році коштів Стабілізаційного фонду для здійснення фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів. Згідно цього Порядку компенсація відсоткової ставки агроформуванням проводилася на конкурсній основі за кредитами, наданими у поточному році, і тими, які надавалися у 2006–2009 роках, у національній та іноземній валютах. За кредитами у національній валюті — в розмірі подвійної ставки НБУ, що діяла на момент нарахування відсотків за користування кредитами, у іноземній валюті — у розмірі 10% річних, але не вище розмірів відсотків за користування кредитами згідно кредитних договорів. Агроформуванням для покриття витрат, пов'язаних з будівництвом виробничих приміщень для виробництва продукції тваринництва і птахівництва, сховищ для зберігання зерна, овочів та фруктів за довгостроковими кредитами, залученими у 2009 та 2010 роках у національній та іноземній валютах, компенсація надається у розмірі 90% відсоткової ставки. При цьому розмір відсотків за короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими кредитними договорами, укладеними у 2010 році для компенсації з державного бюджету визначеної їх частки у національній валюті, не повинен перевищувати 25% річних, а в іноземній валюті — 16%.

У 2011 році згідно постанови Кабміну від 7.02. 2011 року №96 „Про внесення змін до деяких постанов Кабміну України з питань використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки розвитку підприємств агропромислового комплексу” компенсація надається на конкурсній основі агроформуванням у розмірі подвійної облікової ставки НБУ, що діяла на момент нарахування відсотків за користування кредитами у

національній валюті, та не більше 10% за кредитами в іноземній валюті, які залучили кредити: у 2007 — 2009 роках в національній та іноземній валюті згідно з укладеними договорами; у 2010 році, — за умови, що сума відсотків за користування кредитами та за додатково укладеними договорами, предметом яких є надання банками послуг (розрахункове обслуговування кредиту, розгляд кредитного проекту, управління кредитами, консультаційні послуги), не перевищує у національній валюті 25 відсотків річних, а в іноземній валюті — 16 відсотків річних; у поточному році, — за умови, що сума відсотків за користування кредитами та за додатково укладеними договорами, предметом яких є надання банками послуг (розрахункове обслуговування кредиту, розгляд кредитного проекту, управління кредитами, консультаційні послуги), не перевищує у національній валюті 21 відсотка річних, а в іноземній валюті — 13 відсотків річних. Компенсація за кредитами, залученими у 2009 — 2010 та поточному роках в іноземній валюті для закупівлі племінної худоби та птиці, а також нової сільськогосподарської техніки і обладнання іноземного виробництва, аналоги яких не виробляються в Україні, згідно із затвердженням в установленому порядку переліком, надається лише в разі укладення позичальником зовнішньоекономічного договору.

Перелік суб'єктів державного регулювання пільгового кредитування під технічне забезпечення досить значний, але має місце пережиток бюрократичної системи, який проявляється у дублюванні функцій обласних управлінь агропромислового розвитку (конкурсних комісій) та банківських установ чи кредитних спілок щодо порядку проведення пільгового кредитування, а також перетягування контролюючих повноважень банківськими установами щодо визначення права позичальника на пільгове кредитування.

Стосунки між учасниками пільгового кредитування під технічне забезпечення агроформувань характеризуються подвійними протилежними зв'язками, що зумовлено механізмом державного регулювання цього процесу. Як відомо, зв'язки від вищого ієрархічного ступеня державної влади до нижчого означають доведення прийнятих законодавчих актів, рішень, організаційних документів до відома безпосередніх виконавців (представників місцевої виконавчої влади, регіональних фінансових структур та безпосередньо позичальників — агроформувань), а протилежний напрямок зв'язків характеризується поданням різної форми звітності, розрахунків, і прогнозів в обумовлені терміни з метою здійснення повного та своєчасного контролю за цільовим і правомірним використанням державних коштів та позичених коштів відповідних фінансових органів (рис.).

Значну роль тут відіграють своєчасність, повнота та доступність інформації, якою обмінюються між собою учасники пільгового кредитування. Якщо хоч один із цих принципів не буде забезпечений, механізм державного регулювання цього процесу не можна визнати ефективним і виправданим. Нажаль, на сучасному етапі пільгове кредитування під технічне забезпечення агроформувань провадиться із недотриманням цих принципів. Тому поряд із позитивними ознаками пільгового кредитування існують і негативні (табл. 4).

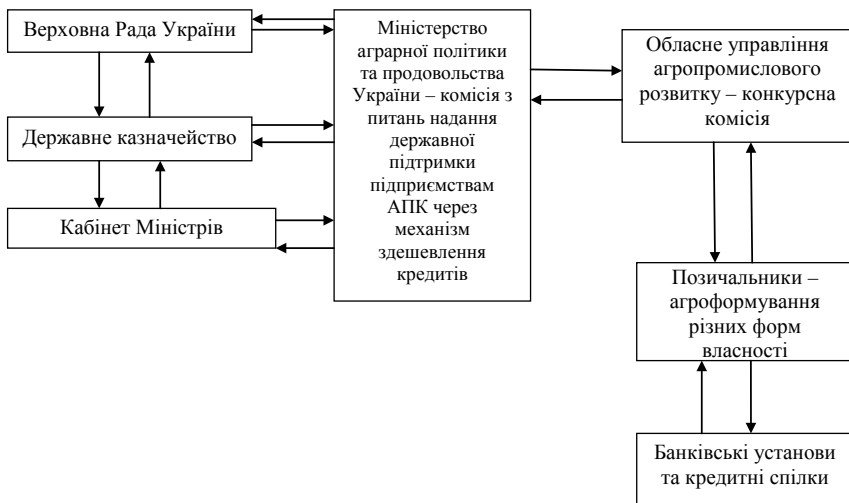

Рис. Схема функціональних зв'язків між учасниками процесу пільгового кредитування під технічне забезпечення агроформувань

4. Позитивні та негативні ознаки пільгового кредитування під технічне забезпечення агроформувань

Позитивні ознаки	Негативні ознаки
Зростання обсягів середньострокових та довгострокових кредитів	Недостатній розмір частини відсотків за кредитами, які відшкодовуються державою (лише третина реальної ставки)
Розширення кола позичальників	Дублювання документів, які вимагають конкурсні комісії та банківські установи для визначення права на пільгове кредитування, та форм звітності
Розширення кола кредиторів	Тіньовий спосіб надання переваг банками у виборі потенційних позичальників для пільгового кредитування
Розширення цільового призначення позикових коштів	Здійснення контролю за цільовим використанням позичених коштів лише з боку банківських установ та кредитних спілок
Збільшення та диференціація частини відшкодування з бюджету відсотків за кредитами	Несвоєчасність доведення до агроформувань обсягів, порядку та умов проведення конкурсу і державної підтримки
Обмеження розміру банківського відсотка за кредитними продуктами, які підлягають державній підтримці	Можливість надання кредитів у іноземній валюті
Збільшення коштів державного бюджету на фінансову підтримку агроформувань через механізм здешевлення кредитів	Відсутність економічних критеріїв пільгового кредитування

Обсяги пільгових кредитів в цілому та під технічне забезпечення зокрема в Україні мали чітку тенденцію до зменшення з 2007 по 2009 роки, відповідно у 13,9, 19,7 та 38,7 рази, потім у 2010 році порівняно з 2009 роком вони зросли відповідно у 1,5, 1,2 та 11,0 рази.

В Черкаській області обсяги пільгових кредитів в цілому та під технічне забезпечення зокрема зросли у 2008 році порівняно з 2007 роком відповідно у 2,0, 1,2 та 1 раз. Потім пільгові кредити в цілому зменшились у 2009 році порівняно з 2008 роком у 2,5, а у 2010 році до 2009 року у 1,1 рази. Середньострокові і довгострокові кредити у 2009 році порівняно з 2008 роком зменшились відповідно у 12,6 та 1,1, а у 2010 році до 2009 року зросли відповідно у 1,7 та 26,4 рази. Причини таких коливань викликані загальною економічною кризою та негативними ознаками державного регулювання процесу пільгового кредитування (табл. 4, 5).

5. Сума наданих пільгових кредитів під технічне забезпечення агроформувань, млн грн

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010р. до 2007р., «±»
Всього по Україні,	13700	11770	987	1446	-12254
в т. ч. середньострокові	5250	4130	267	355	-4895
довгострокові	2170	1580	56	617	-1553
Всього по Черкаській області,	578	1142	460	410	-168
в т. ч. середньострокові	373	480	38	63	-310
довгострокові	–	8	7	185	185

Висновки. З проведеного аналізу технічного забезпечення агроформувань та існуючих кредитних важелів його державного регулювання можна твердити, що вони є недосконалими, оскільки нехтуються основні принципи — повнота, своєчасність та доступність інформації, якою обмінюються учасники цих процесів. Для поліпшення застосування пільгового кредитування і фінансового лізингу у технічному забезпеченні агроформувань необхідно привести у відповідність всі законодавчі акти, які регулюють ці процеси, відмінити можливість отримання пільгових кредитів у іноземній валюті, чітко розподілити повноваження між конкурсними комісіями та банківськими установами щодо визначення права агроформувань отримати часткове відшкодування відсотків за кредитами і контролю за сплатою відсотків за кредитами і використанням отриманої техніки, обладнання та устаткування, виробникам сільськогосподарської техніки створювати центри сервісного обслуговування при регіональних філіях лізингових компаній та банківських установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бохан Т.М. Напрями забезпечення сільськогосподарських підприємств технічними засобами виробництва / Т.М. Бохан // Переоснащення технічними засобами виробництва продукції. — 2010. — №5. — С. 94–100.
2. Білоусько Я.К. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі / Я.К. Білоусько. — К.: ННЦ ІАЕ УААН, 2007. — 216с.
3. Білоусько Я.К. Техніко-технологічне забезпечення сільського господарства / Я.К. Білоусько // Економіка АПК. — 2009. — №12. — С. 29–33.
4. Головчук А.Ф. Поліпшення кадрового і технічного забезпечення агропромислового виробництва Черкаської області / А.Ф. Головчук // Економіка АПК. — 2004. — №7. — С. 12–20.
5. Гудзь О.Є. Державна програма фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів / О.Є. Гудзь, А.В. Сомик // Економіка АПК. — 2008. — №11. — С. 54–64.
6. Дем'яненко М.Я. Кредитний механізм аграрного сектора економіки в період становлення ринкових відносин / М.Я. Дем'яненко // Економіка України. — 1999. — №4. — С. 15–24.
7. Деревець І.С. Сервісна база дилерських підприємств у системі матеріально-технічного забезпечення АПК України / І.С. Деревець // Економіка АПК. — 2007. — №4. — С.23–27.
8. Льошенко В.О. Техніко-економічні аспекти пріоритетного розвитку матеріальної бази АПК Черкаської області / В.О. Льошенко, О.І. Здоровцов, А.Ф. Головчук // Економіка АПК. — 2003. — №9. — С. 19–22.
9. Мазнев Г.Є. Методичний підхід щодо обґрунтування територіального розміщення ремонтно-обслуговуючих підприємств / Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. — 2009. — №11. — С.102–108.
10. Мостовой Г.І. Регіональна політика розвитку аграрної сфери / Г.І. Мостовой. — Харків.: Магістр, 2004. — 137с.
11. Підлісецький Г.М. Економічні проблеми технічного забезпечення сільського господарства / Г.М. Підлісецький, В.Л. Товстопят // Економіка України. — 2008. — №11. — С.81–87.
12. Шпак М. Перспективи розвитку фінансового лізингу в сучасних умовах сільськогосподарського виробництва / М.Шпак, Є. Ціп // Техніка і технологія АПК. — 2010. — №6 (9). — С.6–8.
13. Державна цільова програма розвитку українського села до 2015 року // Економіка АПК. — 2007. — №11. — С. 3–58.

Одержано 4.02.11

Проведённое исследование свидетельствует, что нужно привести в соответствие все законодательные акты, которые регламентируют государственное регулирование технического обеспечения агроформирований путем льготного кредитования и финансового лизинга, отменить

возможность получения льготных кредитов в иностранной валюте, четко распределить обязанности между конкурсными комиссиями и банками в процессе льготного кредитования. Производителям сельскохозяйственной техники необходимо создавать центры сервисного обслуживания при региональных филиалах лизинговых компаний и отделениях банков.

Ключевые слова: техническое обеспечение, государственное регулирование, льготный кредит, процент за кредит, финансовый лизинг.

The results of the scientific research show that it is necessary to coordinate legislative acts, which regulate government control of technical support of agribusiness through favorable crediting and financial leasing. It is also necessary to cancel favorable credits in foreign currency and to precisely differentiate the duties between judging panels and banks in the process of issuing credits on favorable terms. The manufacturers of agricultural machinery ought to set up service centers under regional branches of leasing companies and banks.

Key words: technical support, government control, favorable credit, credit interest, financial leasing.

УДК 338.43:332.122

ОСОБИСТЕ СЕЛЯНСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В.К. ЗБАРСЬКИЙ, доктор економічних наук
НУБІП України, м. Київ
О.О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук
Уманський НУС, м. Умань

У статті на основі аналізу виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників визначено роль особистих селянських господарств у формуванні продовольчої безпеки країни. Авторами доведено, що ОСГ заповнюють ринкову нішу виробництвом таких видів продукції як картопля, овочі, молоко.

Зважаючи на ту обставину, що в аграрній економічній науці використовуються поняття “господарство” і “підприємство” без визначення їх сутності, в статті обґрунтовується положення, згідно якого ці категорії тісно зв’язані між собою, а саме: господарство і підприємство є, насамперед, виробничими структурами, тобто категоріями мікроекономіки. І в цьому розумінні вони ідентичні, хоч в аграрній сфері надається перевага терміну “господарство”. Але між ними є певні відмінності. Поняття “господарство” в економічній теорії має різні значення. В макроекономічному аспекті господарство — це виробництво (економіка), призначенням якого є